

SZKŁO	N O R M A B R A N Ź O W A	BN-81
	Szkło optyczne	6862-05
	Pomiar współczynnika załamania goniometrem	 Zamiaŝt BN-65/6862-05
		Grupa katalogowa 0819

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są metody badania współczynnika załamania szkła optycznego goniometrem. Norma obejmuje następujące metody:

a) pomiar współczynnika załamania metod pomiaru kąta najmniejszego odchylenia, z niedokładnoŝci do $\pm 1,5 \cdot 10^{-5}$,

b) pomiar współczynnika załamania metod autokolimacyjną z niedokładnoŝci do $\pm 3 \cdot 10^{-5}$.

1.2. Okreŝlenia — wg BN-81/6862-04.

2. METODY BADAŃ

2.1. Warunki przeprowadzania badaŃ

2.1.1. Temperatura — wg BN-81/6862-04. Przed pomiarem próbke naleŝy pozostawić w miejscu wykonywania pomiaru w celu wyrównania temperatur. Jeŝeli pomiar przeprowadzony jest w temperaturze t różnej od zalecanej o więcej niŝ ± 2 °C, do obliczonej wartoŝci współczynnika załamania naleŝy dodać poprawk Δn_λ obliczoną wg wzoru

$$\Delta n_\lambda = \theta_\lambda (t - 20 \text{ °C}) \quad (1)$$

gdzie $\theta_\lambda = \frac{\Delta n_\lambda}{\Delta t}$ — katalogowany współczynnik zmiany Δn_λ szkła w zaleŝnoŝci od zakresu temperatur Δt .

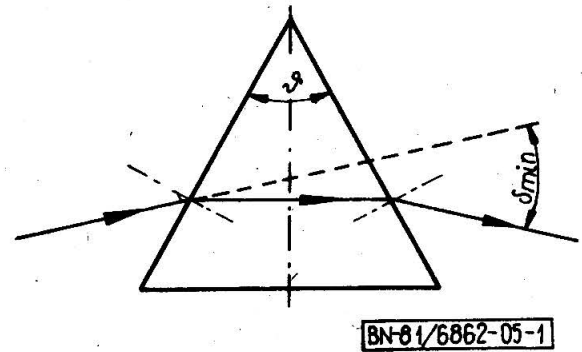
Wahania temperatury mierzone w czasie pomiaru w otoczeniu pryzmatu nie powinny przekraczać 0,5 °C.

2.1.2. Wilgotnoŝć względna, warunki ŝwiatlne — wg BN-81/6862-04.

2.1.3. Liczba pomiar. Przy pomiarze kąta łamiącego i dla kaŝdej linii spektralnej naleŝy przeprowadzić minimum 3 pomiary w różnych częŝciach kręgu podziałowego goniometru; rozrzut wyników nie powinien przekraczać 3". Z otrzymanych wyników obliczyć ŝredni arytmetyczną.

2.2. Pomiar współczynnika załamania metod pomiaru kąta najmniejszego odchylenia

2.2.1. Metoda pomiaru

BN-81/6862-05-1

Rys. 1

Okreŝlenie współczynnika załamania n_λ próbki polega na pomiarze kąta najmniejszego odchylenia $\delta_{\min}$ promienia ŝwiatelnego o długoŝci fali λ przy przejŝciu przez pryzmat równoramienny o kącie łamiącym ϑ — wg rys. 1 i obliczeniu współczynnika załamania próbki wg wzoru

$$n_\lambda = \frac{\sin \frac{\vartheta + \delta_{\min}}{2}}{\sin \frac{\vartheta}{2}} \quad (2)$$

2.2.2. Aparatura pomiarowa. Pomiar kąta najmniejszego odchylenia i kąta łamiącego pryzmatu naleŝy wykonać na goniometrze optycznym dowolnego typu o niedokładnoŝci pomiaru kąta do $\pm 2''$.

Prawidłowoŝć pracy goniometru powinna być sprawdzana przynajmniej raz na rok próbka wzorcowa o współczynniku załamania atestowanym dla poszczęgułnych linii widmowych z niedokładnoŝci do $\pm 1 \cdot 10^{-5}$.

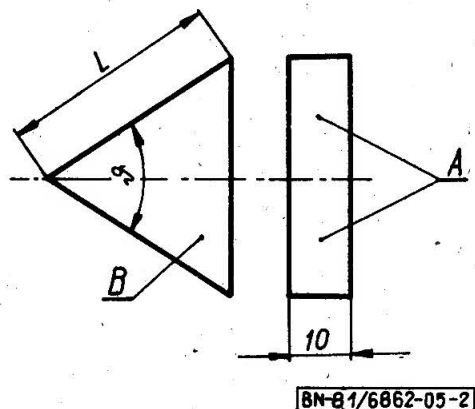
2.2.3. Przygotowanie próbek do badania

2.2.3.1. Kształt i wymiary próbki — wg rys. 2 i tabl. 1.

Zgłoszona przez Centralne Laboratorium Optyki

Ustanowiona przez Naczelnego Dyrektora Zjednoczenia Przemysłu Sprzętu Optycznego i Medycznego OMEL dnia 30 kwietnia 1981 r. jako norma obowiązująca od dnia 1 paŝdziernika 1981 r.

(Dz. Norm. i Miar nr 11/1981 poz. 55)

Rys. 2

Tablica 1

n_d próbki	L mm	ϑ stopnie	
do 1,65	25	60	±2
powyżej 1,65 do 1,75	30	50	
powyżej 1,75	35	40	

2.2.3.2. Jakość powierzchni próbki

a) Powierzchnie pracujące A powinny być polerowane; nie dopuszcza się śladów matu, rys i punktów dostrzegalnych okiem nieuzbrojonym.

Dopuszczalna odchyłka płaskości $N = 0,25$ wg BN-77/5510-06.

b) Powierzchnia B powinna być szlifowana.

c) Kąt między powierzchniami A i B powinien wynosić $90 \pm 2^\circ$.

d) Pozostałych powierzchni nie normalizuje się.

2.2.3.3. Wady wewnętrzne próbki.

Smużyście nie gorsza niż 2 klasa wg BN-76/6862-06.

Pęcherzowatość nie gorsza niż 4C wg BN-76/6862-06.

2.2.3.4. Oznakowanie próbek.

Na niepracującej powierzchni próbki powinien być umieszczony numer wytopu i rodzaj szkła.

2.2.4. Wykonanie pomiarów

2.2.4.1. Przygotowanie aparatury do pomiaru.

Sprawdzić ustawienie na nieskończoność kolimatora i lunety oraz równoległość ich osi: Wypoziomować stolik goniometru. Ustawić badaną próbkę na stoliku goniometru tak, aby wiązka świetlna przechodząca przez pryzmat lub od niego odbita wypełniła otwór czynny lunety albo była całkowicie i symetrycznie ujęta w polu widzenia lunety.

Doprowadzić do równoległości powierzchnie pracujące próbki i oś obrotu goniometru.

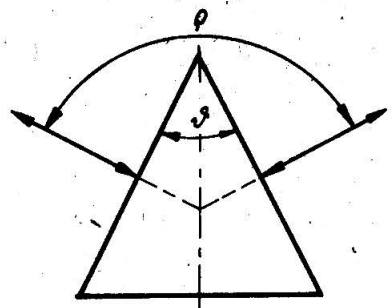
2.2.4.2. Pomiar kąta łamiącego pryzmatu metodą autokolimacyjną — wg rys. 3.

Kąt łamiący pryzmatu oblicza się w stopniach ze wzoru

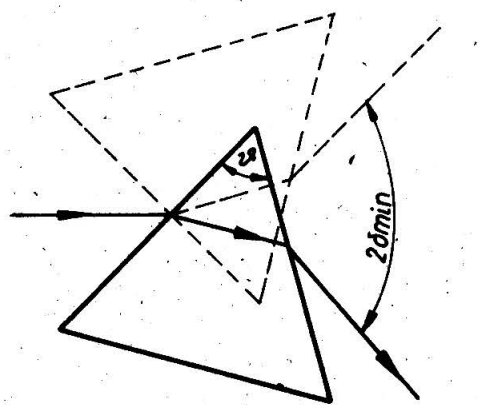
$$\vartheta = 180 - \rho \quad (3)$$

2.2.4.3. Pomiar kąta najmniejszego odchylenia

Oświetlić szczelinę kolimatora światłem monochromatycznym. Znaleźć odwzorowanie szczeliny kolimatora w polu widzenia lunety. Obrotem stolika

Rys. 3

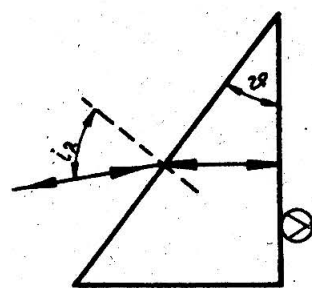
Rys. 4

z pryzmatem znaleźć takie położenie pryzmatu, przy którym obraz szczeliny kolimatora zatrzymuje się i zmienia kierunek przesuwania. Naprowadzić krzyż pomiarowy płytki ogniskowej lunety na obraz szczeliny w punkcie zwrotnym, odczytać położenie lunety. Nie zmieniając położenia kolimatora, obrócić pryzmat w położenie symetryczne w stosunku do pierwotnego, znaleźć kąt najmniejszego odchylenia $2\delta_{\min}$ — wg rys. 4, odczytać położenie lunety. Obliczyć kąt najmniejszego odchylenia.

2.3. Pomiar współczynnika załamania metodą autokolimacyjną

2.3.1. Metoda pomiaru.

Metoda pomiaru współczynnika załamania polega na pomiarze autokolimacyjnego kąta padania i_λ promienia świetlnego o długości fali λ po odbiciu od zwierciadlanej powierzchni pryzmatu prostokątnego o kącie łamiącym ϑ — wg rys. 5

Rys. 5

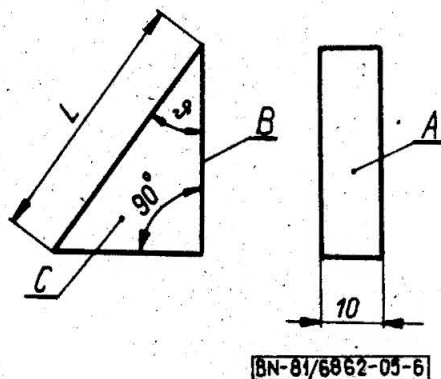
i obliczeniu współczynnika załamania próbki wg wzoru

$$n_\lambda = \frac{\sin i_\lambda}{\sin \vartheta} \quad (4)$$

2.3.2. Aparatura pomiarowa — wg 2.2.2.

2.3.3. Przygotowanie próbek do badania

2.3.3.1. Kształt i wymiary próbki — wg rys. 6 i tabl. 2.

Rys. 6

Tablica 2

n_d próbki	L mm	$\varnothing$ stopnie	
			± 2
do 1,65	25	30	
od 1,65 do 1,75	30	25	± 2
od 1,75	35	20	

2.3.3.2. Jakość powierzchni próbki

a) Powierzchnia A — wg 2.2.3.2a).

b) Powierzchnia B — wg 2.2.3.2a), powierzchnia powinna być odbijająca.

c) Powierzchnia C powinna być szlifowana.

d) Kąt między powierzchniami A i C oraz B i C powinien wynosić $90 \pm 2^\circ$.

e) Pozostałych powierzchni nie normalizuje się.

2.3.3.3. Wady wewnętrzne próbki — wg 2.2.3.3.

2.3.3.4. Oznakowanie próbki — wg 2.2.3.4.

2.3.4. Wykonanie pomiaru

2.3.4.1. Przygotowanie aparatury do pomiaru — wg 2.2.4.1.

2.3.4.2. Pomiar kąta łamiącego pryzmatu — wg 2.2.4.2.

2.3.4.3. Pomiar autokolimacyjnego kąta padania. Lunetę należy ustawić tak, aby otrzymać autokolimacyjny obraz krzyża od przepuszczającej powierzchni pryzmatu; odczytać położenie lunety. Zmienić położenie lunety w taki sposób, aby otrzymać autokolimacyjny obraz krzyża od odbijającej powierzchni przez przednią przepuszczającą powierzchnię; odczytać położenie lunety. Obliczyć autokolimacyjny kąt padania i_λ — wg rys. 5.

Dla podwyższenia dokładności pomiaru zaleca się powtórzyć pomiar dla symetrycznego położenia pryzmatu.

2.4. Obliczenie dyspersji częściowej, dyspersji średniej i współczynnika dyspersji — wg BN-81/6862-04.

2.5. Protokół z badań — wg BN-76/6862-06.

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę — Centralne Laboratorium Optyki.

2. Istotne zmiany w stosunku do BN-65/6862-05

a) wprowadzono autokolimacyjną metodę pomiaru współczynnika załamania,

b) zaostrzono wymagania dotyczące próbki,

c) wprowadzono korektę współczynnika załamania w zależności od temperatury pomiaru.

3. Normy związane

BN-77/5510-06 Sprawdzanie powierzchni optycznych sprawdzianami interferencyjnymi. Interpretacja rodzajów prążków interferencyjnych

BN-81/6862-04 Pomiar współczynnika załamania refraktometrem

BN-76/6862-06 Szkło optyczne. Szkło optyczne bezbarwne

4. Normy zagraniczne

ZSRR ГОСТ 5723-75 Стекло оптическое. Методы измерения показателей преломления на гониометре

5. Autorzy projektu normy — mgr Józef Sarzyński, mgr inż. Teresa Sokołowska, Jeleniogórskie Zakłady Optyczne Jelenia Góra.